

Evropské peníze v Česku
Bruselské fondy u nás čerpají obce, kraje, stát i soukromé firmy. Bez rozdílu přitom využívají služeb poradenských agentur, kterým za zprostředkování platí miliony korun.
Foto: ČTK

Marie Bastlová
marie.bastlova@economia.cz

Když se v roce 2005 poprvé vyjednávala výše dotací z rozpočtu Evropské unie pro Českou republiku, byl to pro řadu lidí důvod k radosti. Spokojeni byli zájemci o peníze z eurofondů, protože Brusel pro nás vyčlenil v přepočtu přes 800 miliard korun. Stejně tak se ale mohli radovat i majitelé desítek poradenských agentur, protože Česko si vymyslelo a schválilo zřejmě nejsložitější systém v EU, jak o peníze žádat. Ten platí dodnes a především díky němu vznikl kolem eurodotací výnosný byznys pro řadu firem.

Hospodářské noviny jako první připravily přehled největších hráčů mezi poradenskými agenturami, které v Česku právě ze zprostředkování evropských peněz žijí. Jejich služeb využívá stát, města, kraje, veřejné instituce, stejně jako soukromé firmy či neziskové organizace. Nikdo přitom ale neneviduje, pod kolika žádostmi jsou jednotlivé agentury podepsány, ani to, jakou mají úspěšnost při přidělování dotací. Není tak jasné, kolik přes ně protéklo peněz například v prvním unijním dotačním období mezi lety 2007 a 2013, kterého se Česko zúčastnilo a vyčerpalo v něm celkem 603 miliard korun.

„Na trhu působí řádově desítky dotačních poradenských firem. Velká většina z nich, mým odhadem přibližně tři čtvrtiny, je však tvořena jedním či dvěma poradci, kteří jsou velmi úzce tematicky či regionálně zaměřeni,“ popisuje Milan Sedláček, ředitel jedné z největších takových agentur Renards. U firem její velikosti se roční obraty se pohybují v desítkách milionů korun a náklady na jejich služby mohou dosahovat až jednotek milionů. Žadatelé si přitom jejich služby v drtivé většině případů platí sami, EU totiž podobné náklady neuznává, případně jen obcím nebo veřejným institucím.

Dotace jako první vlna privatizace

Dotačních agentur s celorepublikovou působností a záběrem na všechny dostupné unijní programy je v Česku několik desítek. Další desítky až stovky lidí poskytují podobné poradenství individuálně jako živnostníci. Drtivá většina z nich se přitom do poraden-

EURODOTAČNÍ BYZNYS

NA ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PENĚZ Z BRUSELSKÝCH FONDŮ SE V ČESKU ŽIVÍ DESÍTKY FIREM. VĚTŠINU OVLÁDÁ GENERACE HUSÁKOVÝCH DĚTÍ, KTERÉ DÍKY TOMU PROŽILY OBDOBÍ SROVNATELNÉ S PRIVATIZACÍ. A ZLATÁ LÉTA JIM ZDALEKA NEKONČÍ.

ství pustila už před vstupem Česka do Evropské unie v roce 2004 a majitelé agentur jsou nejčastěji třicátníci či čerství čtyřicátníci.

„Že náš byznys ovládli mladí, způsobilo hlavně to, že v tomto oboru je potřeba velká flexibilita, pohotovost a schopnost se rychle přizpůsobovat měnícím se podmínkám. Někdo přirovnává první dotační tituly k první vlně privatizace. Dnes ale už něco podobného rozhodně nehrozí,“ říká Ivan Černek, ředitel Regionální poradenské agentury, která patří mezi klíčové hráče hlavně na Moravě.

Souhlasí s ním i jeho kolegové z konkurenčních firem. „Snoubí se v tom více faktorů. Početná generace Husákových dětí, nezbytná znalost cizího jazyka, zkušenosti v institucích typu CzechInvest a především termín, kdy ČR vstoupila do EU a země se stala ze dne na den jedním z největších příjemců evropských dotací na obyvatele. Dneska je trh obrovsky saturovaný a je poměrně obtížné na něj proniknout,“ uvádí například Ondřej Štefek, zakladatel a spoludávatel agentury Naviga4. Sám je ostatně typickým příkladem cesty, jak se dnešní špičkoví poradci ke zprostředkovávání

dotací dostali. Po studiích na vysoké škole pracoval nejprve pro zahraniční firmu, kde si zdokonalil jazyky, a následně na ministerstvu financí, kde zase získal zkušenosti při čerpání peněz z prvních evropských programů. „Se spolužákem jsme v tom tehdy viděli příležitost,“ dodává Štefek.

Naopak služebně nejmladší mezi největšími hráči na trhu dotací je agentura eNovation, která byla založena až v roce 2007, kdy už se začínaly dotace čerpat. Na vrchol jí prý namísto rychlosti pomohla hospodářská krize. „Náš největší rozmach proběhl v roce 2009, kdy vrcholila světová ekonomická krize. Zatímco na tradičním poradenském trhu panovala velká opatrnost, povedlo se nám přesvědčit řadu klíčových klientů, že podpora z veřejných zdrojů je jednou z cest, jak dopady krize vykompenzovat,“ říká spoludávatel agentury, čerstvý třicátník Jiří Pavlíček.

Období skandálů

Uplynulých štedrých sedm let prvního unijního dotačního období ale u nás kromě složitých pravidel poznamenalo i nebyvalé množství skandálů a podvodů.

Evropští auditři i čeští policejní detektivové vyšetřují řadu případů, kdy se ukázalo, že mezi žadateli o dotace, dodavatelskými firmami a politiky, kteří o jejich rozdělování rozhodovali, existují podezřelé vazby. A mohlo tak dojít ke zneužití evropských peněz.

Problémy se nevyhnuly ani některým z velkých poradenských agentur. Třeba mostecké asistenční centrum vyšetřovala policie kvůli jedné z dotací a možným vazbám na lokální politiky. Brněnská Regionální poradenská agentura zase čelila v roce 2010 nařčení, že vynesla ze státního fondu životního prostředí výsledky jedné z dotačních výzev a sama pak uchazečům o peníze oznamovala výsledky a nabízela své služby.

„Trvalo tři roky, než jsme se přes to přenesli,“ říká dnešní ředitel agentury Ivan Černek. Dobré jméno je pro agentury klíčové nejen kvůli klientům, ale i pro evropské auditory, kteří zacházení s bruselskými penězi v Česku kontrolují. Ostatně i kvůli řadě skandálů se na příští období chystá zpřísnění – žadatelé o dotace i dodavatelé budou muset doložit, že nejsou v žádném střetu zájmů a nemají vazby třeba s těmi,

ZPROSTŘEDKOVATELÉ PENĚZ Z EU

Na základě dostupných údajů i ankety mezi samotnými agenturami sestavily HN unikátní přehled největších firem v oboru zprostředkování financí z eurofondů. Většina agentur přitom nerada zveřejňuje hospodářské výsledky a některé také objem dotací, které přes ně protekly.

ASISTENČNÍ CENTRUM

■ Firma z Mostu patří mezi služebně nejstarší agentury, vznikla už v roce 1996 a dnes má kolem padesáti zaměstnanců. V dotačním unijním období mezi lety 2007 a 2013 zpracovala více než tisíc žádostí a zprostředkovala dotace v celkové výši přes 10 miliard korun.

■ Společnost se ale dostala i do hledáčku auditorů Evropské komise. Těm se nelíbilo, že inkasovala dotace na vzdělávání, ale zároveň údajně měla úzké vazby na ústecké politiky, kteří o nich rozhodují. Člen představenstva Asistenčního centra František Jochman zasedal v Radě rozvoje lidských zdrojů, která krajským politikům doporučovala, jak peníze z EU utráčet. Případ na podnět auditorů vyšetřovala i protikorupční policie.

■ Agentura také spolupracovala s europoslancem za ČSSD Richardem Falbrem.

10
miliard korun

RENARDS

■ Agentura založená v roce 2002 patří mezi největší hráče. Radí především firmám, které mají zájem o investiční podnikatelské dotace, ať už jde o nákup strojů, či o projekty na vědeckou a výzkumnou činnost. Zaměřuje se i na dotace v oblasti životního prostředí a občanské vybavenosti. Naopak se příliš nevěnuje dotacím pro ministerstva či na dopravní infrastrukturu.

■ I Renards se dostala do médií, když její bývalý společník a spoluzakladatel Dušan Fibinger v roce 2011 nastoupil jako náměstek do Státního fondu životního prostředí. Tam ho přivedl tehdejší ministr Pavel Drobil, což kvůli možnému střetu zájmů kritizovala Strana zelených. Fibinger z úřadu odešel poté, co tehdejší šéf fondu Libor Michálek obvinil ministra Drobila z korupce. Podezření se ale nikdy nepotvrdilo.

ERSTE GRANTIKA ADVISORY

■ Agentura pracuje v podstatě výhradně pro Českou spořitelnu a zpracovává především soukromé, podnikatelské žádosti o dotace. Pro své klienty zprostředkovala už více než deset miliard korun a podala téměř tři tisíce žádostí.

■ Vznikla v roce 2000, kdy ji založil dnes 37letý Jan Havránek, jenž ji o čtyři roky později prodal právě České spořitelně. Havránek, který působil i jako konkurzní správce, má ale vazby i na další poradenské firmy a klíčové hráče v oboru.

■ Komplexní poradenský servis ohledně eurofondů poskytují běžně svým klientům všechny velké banky, své specializované centrum tak mají třeba i Československá obchodní banka nebo Komerční banka.

více než
10
miliard korun

NAVIGA 4

■ Funguje od roku 2003, pracuje pro soukromé i veřejné žadatele a zprostředkovala dotace za více než 16 miliard korun. Spolupracuje s dotačním centrem Komerční banky. Společnost vlastní čtyřicetiletý Miloš Blažkovan, bývalý finančník, a devětiletý Ondřej Štefek, který předtím pracoval i na ministerstvu financí, kde se věnoval eurofondům.

16,6
miliardy korun

REGIONÁLNÍ PORADENSKÁ AGENTURA

■ Agenturu založil v roce 2002 dnes pětáctiletý Jan Ševčík, tehdy ještě student brněnské Masarykovy univerzity. Dnes ji neřídí, zůstal jen majitelem a věnuje se jiným projektům. Firma působí především na Moravě a pracuje jak pro soukromé, tak pro veřejné žadatele. Neposkytlá ale údaje o zprostředkovaných dotacích.

■ Agentura v roce 2010 čelila nařčení, že získala informace o miliardových dotacích od Státního fondu životního prostředí. Žadatelům pak svým jménem údajně sdělovala výsledky a nabízel jim své navazující služby, včetně komunikace se státními úřady.

13
miliard korun

ENOVATION

■ Pražská agentura vznikla teprve v roce 2007, patří ale mezi největší hráče v oboru. Její současný ředitel a spolujednatel, čerstvý třiatřicetník Jiří Pavlíček, pracoval nejprve v Telefónice a na ministerstvu informatiky. Enovation se zaměřuje zejména na soukromý sektor, specializuje se na Operační program Životní prostředí a Podnikání a inovace. Získala ale i řadu veřejných zakázek od ministerstev či krajů. Doposud zprostředkovala dotace za zhruba 13 miliard korun. Vedle dotací se zabývá i zadáváním veřejných zakázek, pořádá semináře a nedávno spustila i placený informační portál pro podnikatele.

10
miliard korun

EUROVISION

■ Společnost v roce 2000 spoluzaložil pozdější poslanec za ODS David Šeich. Když o šest let později vstupoval do politiky, původní společnost zrušil a její majetek rozdělil na dvě nástupnické agentury. V Eurovision si Šeich ponechal majetkový podíl až do roku 2007, kdy měla tržby kolem 11 milionů korun. Loni to bylo už přes čtyřicet milionů. Společnost zprostředkovává dotace pro podnikatele i veřejnou správu a mezi jejími klienty je třeba Magistrát hlavního města Prahy, radnice Prahy 10 či pražský dopravní podnik. Tedy instituce, na jejichž chod měla v době získání zakázek vliv Šeichova ODS. Ten ale vždy odmítal, že by svou politickou pozici využíval pro získání kontaktů či zakázek pro firmu, a zdůrazňoval, že s ní nemá od prodeje svého podílu žádné vazby.

■ Dnes patří Eurovision mezi největší hráče na trhu, jen za rok 2013 zprostředkovala dotace ve výši 10 miliard korun. Své pobočky má i na Slovensku a v Chorvatsku.

ALLOWANCE

■ Mezi velké hráče patří i agentura Allowance, která funguje od roku 1999. Spíš než úspěch ve zprostředkování dotací jí ale „proslavily“ vazby na politiku. Za společností totiž stojí čtyřiatřicetiletý David Libiger, který se v roce 2002 stal náměstkem Státního fondu životního prostředí, a to v době, kdy ministerstvo vedl lidovec Libor Ambrozek. Následně se Libiger začal angažovat v Allowance, která svůj byznys postavila právě na získávání dotací pro obce z Operačního programu Životní prostředí. Vazbu na politiku si ale Libiger držel dál, po volbách v roce 2010 se stal asistentem sociálnědemokratického poslance a svého kamaráda Jaroslava Foldyňa. V roce 2013 krátce působil i na ministerstvu dopravy, kam si ho jako poradce přivedl tehdejší ministr Zdeněk Žák.

kdo o dotacích rozhodují. Poradců by se ale toto zpřísnění týkat nemělo.

Na zjednodušení příliš nevěříme

V příštím dotačním období, kdy bude moci Česká republika čerpat necelých šest set miliard korun, ale i tak čeká poradenské agentury řada změn. Především proto, že se mají zjednodušit pravidla žádostí a zmenšit související byrokracie. Ministerstvo financí dokonce nedávno oznámilo záměr zřídit internetové stránky, na kterých zveřejní studie a v podstatě vzory vyplněných žádostí. Dotační experti se ale o svůj byznys nebojí a většinou tvrdí, že ve velké usnadnění při žádání o evropské peníze nevěří. Podle některých totiž i naposledy vyhlášená pravidla ukazují, že bude naopak narůstat administrativa a množství dokladů, které budou muset žadatelé předložit.

„Podmínky budou jiné, očekávám jejich mírné zjednodušení, ale zároveň mnohem více administrativy. Pravděpodobně se zvýší nároky na dodání dokumentů ve vztahu ke stavebním řízením a posouzení vlivů na životní prostředí. I nadále se bude vyžadovat celá řada příloh,“ myslí si Ivan Černek z Regionální poradenské agentury.

Zásadní zjednodušení žádostí o dotace nečekají ani jeho kolegové z branže. „Přál bych si, aby ke zjednodušení došlo. Ale nemyslím si, že by bylo někdy v budoucnu možné, aby si živnostník o víkendů sám napsal úspěšnou žádost o dotaci. Pořád tady bude prostor pro dotační poradenství, které může podnikatelům ušetřit nervy, čas i peníze,“ tvrdí Sedláček z agentury Renards.

Jak přesně budou podmínky v příštích letech vypadat, by mělo být jasné už na konci roku nebo nejpozději během příštího jara, kdy budou vyhlášeny první výzvy k podávání žádostí o dotace. Jisté ale je, že mnohem více peněz v příštím období půjde na dotace a půjčky pro podnikatele, kteří jsou mezi nejčastějšími klienty agentur. Jejich byznys tak nejspíš opravdu nečeká žádný úpadek.